

Mats Hammarstedt

Företagande bland invandrare

– konsekvenser vid övergång till anställning

Denna artikel* studerar konsekvenserna av företagande bland olika invandrargrupper i Sverige. Artikeln visar att andelen individer som lämnar företagandet är högre bland invandrare än bland infödda. I artikeln framkommer bl a att för flertalet invandrargrupper såväl som för infödda är inkomsterna från anställning lägre bland individer vilka har företagarerfarenhet än bland de som saknar sådan erfarenhet. För invandrare från Östeuropa är inkomsterna från anställning närmare 30 procent lägre bland individer med företagarerfarenhet än bland de som saknar sådan erfarenhet. För utomeuropeiska invandrare uppgår siffran till drygt 20 procent. En fråga för framtida forskning är därför om en period av arbetslöshet är mer negativ för individens framtida inkomstutveckling än en period av mindre lyckat företagande.

1. Inledning

Från mitten av 1970-talet och framåt har invandrades arbetsmarknadsposition i Sverige försämrats avsevärt (se Ekberg & Hammarstedt 2002). Under 1950- och 1960-talen låg sysselsättningsgraden bland utrikes födda i Sverige ofta högre än sysselsättningsgraden i den infödda befolkningen. Även inkomsterna bland utrikes födda låg väl i nivå med inkomsterna i den infödda befolkningen. I början av 2000-talet har dock många in-

vandrargrupper i Sverige oproportionerligt hög arbetslöshet och låga inkomster (se Edin & Åslund 2001, Ekberg & Hammarstedt 2002). Speciellt bland senare års invandrare med utomeuropeisk bakgrund är arbetslösheten högre och inkomsterna lägre än i den infödda befolkningen.

Ett alternativ till låga arbetsinkomster och/eller arbetslöshet är att starta eget företag. I takt med att arbetsmarknadsläget för invandrare blivit sämre har antalet invandrarföretag i Sverige ökat (se SOU 1999:49). Allt oftare har också framförts att en lämplig väg in på arbetsmarknaden för arbetslösa invandrare är att starta eget företag (se Riksdagens revisorer 1997).

Fil dr **Mats Hammarstedt** är universitetslektor i nationalekonomi vid Växjö universitet. Han är också föreståndare för Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning (CAFO) vid Växjö universitet.
mats.hammarstedt@ehv.vxu.se

* Författaren tackar Lennart Delander och redaktionen för *Arbetsmarknad & Arbetsliv* för värdefulla synpunkter på artikeln.

Den internationella forskningen kring företagande bland invandrare har ofta varit inriktad mot att studera hur företagandet varierar mellan olika etniska grupper (se Borjas 1986, Fairlie & Meyer 2000). En av de frågor som studerats är huruvida företagande bland invandrare är vanligare i grupper som bor i invandrantäta områden (se Borjas 1986, Yuengert 1995). Fokus har också varit inriktat mot hur faktorer såsom traditioner från hemlandet, arbetslöshet och familjetraditioner påverkar företagandet i olika etniska grupper (se Clark & Drinkwater 2000, Fairlie & Meyer 1996, Hout & Rosen 2000, Yuengert 1995). Vidare har även studerats i vilken utsträckning det finns skillnader i utflödet från företagande mellan invandrare och infödda (se Wadensjö & Orrje 2002).

Forskningen kring invandrarföretagande i Sverige har bl a varit inriktad på att studera hur invandrarföretagandet skiljer sig åt mellan olika invandrargrupper (se Hammarstedt 2001a). Hammarstedts studie visar bl a att sydeuropeiska invandrare är överrepresenterade medan nordiska invandrare är underrepresenterade i företagande. Andra studier har fokuserat på orsakerna till att invandrare startar företag. Najib (1994) och Pripp (1994) visar att arbetslöshet och svårigheter att finna arbeten är faktorer som förklarar varför invandrare blir företagare. Ekberg och Hammarstedt (1999) visar att traditioner från ursprungslandet är av viss betydelse för huruvida invandrare i Sverige väljer att bli företagare. Hammarstedt (2001b) visar att bland barn till såväl invandrare som infödda är en avgörande faktor för valet att bli företagare att man haft en far som varit företagare.

Ett antal studier har också fokuserat på hur det går för invandrarföretagarna. Hammarstedt (2002) visar att invandrare med

utomeuropeisk bakgrund som erhåller starta-eget bidrag har högre sannolikhet att misslyckas som företagare än andra grupper av invandrare och infödda som erhåller starta eget-bidrag. Najib (1999) och Hjerm (2002) finner att invandrarföretagare har lägre arbetsinkomster än invandrare som arbetar som anställda. Hammarstedt (2003) visar hur olika faktorer påverkar invandrarföretagarnas inkomster. Studien visar på stora skillnader inom olika etniska grupper. Studien visar bl a att män har avsevärt högre inkomster från företagande än kvinnor. Vidare tycks även utbildningsnivån ha betydelse för invandrarföretagarnas inkomster.

Sammanfattningsvis kan sägas att invandrarföretagandet i Sverige är någorlunda väl kartlagt. Det är dock ett faktum att en stor del av de invandrare som blir företagare efter en tid lämnar företagandet. Exempelvis visar Ekberg (1991) att cirka 60 procent av de invandrare i Sverige som var klassificerade som företagare 1985 var klassificerade som företagare även 1990.¹ Ungefär 40 procent av invandrarerna hade alltså lämnat företagandet efter fem år. En fråga som inte studerats är hur det går inkomstmässigt för de invandrare som lämnar företagandet.

Några internationella studier har fokuserat på hur erfarenhet från företagande påverkar lönen från anställning efter det att företagandet upphört (se Evans & Leighton 1989, Ferber & Waldfogel 1998, Williams 2000). Dock har hittillsvarande forskning inte alls studerat hur denna effekt ser ut för olika invandrargrupper. Syftet med denna artikel är därför att studera hur det går inkomstmässigt för invandrare med företagarbakgrund. Med hjälp av data för åren 1991–

1. Uppgifterna var hämtade från Folk- och Bostadsräkningarna 1985 och 1990.

99 studerar vi om de invandrare som har erfarenhet från företagande har högre eller lägre inkomster som anställda än de invandrare som saknar erfarenhet från företagande. Finns det skillnader mellan invandrare och infödda i detta avseende och ser effekten olika ut för olika invandrargrupper?

Artikeln är fortsättningsvis upplagd på följande sätt: I avsnitt 2 presenteras de data som används i artikeln. Som en bakgrund till hur det går för de invandrare som lämnat företaget presenteras i avsnitt 3 statistik kring hur andelen företagare och företagarincome varierat mellan olika invandrargrupper och infödda under 1990-talet. I avsnitt 4 studeras huruvida det finns skillnader i inkomster från anställning år 1999 för individer med företagarbakgrund och övriga i olika invandrargrupper samt bland infödda. Avsnitt 5 innehåller sammanfattning och slutsatser.

2. Data

I denna artikel används data ur LOUISE-databasen från Statistiska centralbyrån. Studiepopulationen definierades som individer folkbokförda i Sverige 1990–12–31 och/eller 1999–12–31 enligt Statistiska centralbyråns register över totalbefolkningen. Från denna population drogs ett urval av utrikes födda och, som underlag för jämförelse, ett urval av svenskfödda individer.

I studien har vi delat in individerna efter födelseregion. De regioner som används är Finland, Övriga Norden, Västeuropa, Östeuropa, Sydeuropa samt Utomeuropa. Som bakgrund till artikeln finns i avsnitt 3 en beskrivning av hur företagande och företagarincome varierat i dessa invandrargrupper samt bland infödda under åren 1991, 1995 och 1999. Som företagare definierar vi i studien individer vilka hade in-

komst från aktiv näringsverksamhet under de aktuella åren. Av databasen framgår dock inte från vilken typ av näringsverksamhet individen erhållit inkomsten. Inkomsterna från aktiv näringsverksamhet kan således komma från såväl olika branscher som från olika företagsformer. Vidare är det möjligt att en individ som är definierad som företagare ett visst år även har haft inkomster från anställning under detta år.

I avsnitt 3 av artikeln studerar vi de individer vilka var i åldern 20–64 år vid respektive år. Urvalets storlek varierar således de olika åren. År 1991 uppgår antalet utrikes födda till 95 994 individer och den infödda gruppen omfattar 38 763 individer. 1995 uppgår antalet utrikes födda till 105 044 medan den infödda gruppen utgörs av 39 284 individer. Slutligen uppgår antalet utrikes födda till 113 263 och den infödda gruppen till 39 256 individer år 1999. Det är värt att notera att urvalets storlek påverkas av såväl in- och utvandring som åldersstruktur. En individ kan t ex komma in i urvalet genom uppnå åldern 20 år eller lämna urvalet genom att uppnå åldern 65 år.

I avsnitt 4 av artikeln studeras huruvida det finns skillnader i inkomst från anställning mellan individer med företagarerfarenhet och de som inte har företagarerfarenhet. Vi studerar individer vilka hade inkomst från anställning men ej från företagande år 1991 och 1999. Att en individ har företagarerfarenhet innebär i detta fall att individen hade inkomst från aktiv näringsverksamhet minst ett år under perioden 1992–1998. Vi jämför sedan inkomsterna från anställning 1999 mellan de individer som har företagarerfarenhet och de som inte har företagarerfarenhet. På detta sätt kan vi studera hur erfarenhet från företagande under 1990-talet påverkar inkomsten vid övergång till anställning.

Då vi studerar individer vilka hade inkomst från anställning 1991 och 1999 begränsar vi oss till individer i åldersintervallet 28–64 år 1999, dvs individer vilka var minst 20 år 1991. För de utrikes födda begränsar vi oss dessutom till de som invandrat före 1991. Antalet individer i denna del av studien är därför färre än i beskrivningen av företagande och företagarincomester år 1999. Antalet utrikes födda uppgår till 41 554 medan den infödda gruppen uppgår till 24 899.

3. Företagande och företagarincomester

3.1 Andelen företagare i olika invandrargrupper

I *tabell 1* presenteras deskriptiv statistik över hur invandrarföretagandet förändrats för olika grupper av invandrare under 1990-talet. Andelen företagare i de olika grupperna är då beräknad som antalet individer med inkomst från aktiv näringsverksamhet i förhållande till antalet individer i åldern 20–64 år i respektive grupp de aktuella åren. Av tabellen framgår att företagandet varierar mellan olika invandrargrupper. Andelen företagare ökade under 1990-talet för nordiska invandrare samt för den västeuropeiska gruppen. Även bland invandrare från länder

utanför Europa ökade andelen företagare under 1990-talet.²

En minskning av andelen företagare märks framförallt bland invandrare från Sydeuropa. Detta torde troligen dock inte ha sin förklaring i att företagsamheten bland de invandrare från Sydeuropa som fanns i Sverige vid 1990-talets början minskade utan istället av den stora flyktinginvandringen från fd Jugoslavien under 1990-talet. Nyanlända flyktingar blir förmodligen endast undantagsvis företagare initialt. Detta torde även kunna förklara varför t ex den irakiska gruppen uppvisar en låg andel företagare. Många invandrare i denna grupp är nyanlända flyktingar.

I *tabell 2* visas hur stor del av de invandrare som var företagare 1991 som fortfarande är företagare år 1995 och 1999.³ Av tabellen

2. Utifrån datamaterialet kan noteras att andelen företagare varierar kraftigt mellan olika utomeuropeiska grupper. Bland invandrare från Turkiet uppgick andelen företagare år 1999 till 11,1 procent. Bland invandrare från Libanon uppgick andelen företagare till 9,1 procent. För den irakiska gruppen uppgick andelen företagare år 1999 till 3,4 procent.

3. I *tabell 2* studeras individer vilka var i åldern 20–64 år 1991. En anledning till att dessa individer lämnar företagandet kan således vara att de ej längre är i förvärvsarbetande ålder åren 1995 och 1999 eller att de exempelvis avlidit eller återutvandrat.

Tabell 1. Andelen företagare 1991, 1995 och 1999 i procent i olika invandrargrupper 1991, 1995 och 1999 och den infödda befolkningen (20–64 år). Antal individer i varje grupp inom parentes.

Födelseregion	1991	1995	1999
Finland	3,2 (30 085)	3,1 (27 166)	3,5 (24 845)
Övriga Norden	4,4 (11 042)	4,9 (8 527)	5,2 (7 906)
Västeuropa	6,0 (10 028)	6,1 (9 075)	6,7 (9 569)
Östeuropa	5,2 (9 930)	4,6 (10 649)	4,7 (11 397)
Sydeuropa	5,6 (10 266)	3,3 (16 058)	3,5 (18 215)
Utomeuropa	3,9 (24 643)	2,1 (33 569)	5,5 (41 331)
Sverige	6,0 (38 763)	5,1 (39 284)	5,2 (39 256)

Tabell 2. Andel individer av de som var företagare 1991 som fortfarande är företagare 1995 och 1999 (i procent) i olika invandrargrupper och den infödda befolkningen.

Födelseregion	Antal företagare 1991 (20–64 år)	Andel som fortfarande är företagare 1995	Andel som fortfarande är företagare 1999
Finland	959	53,4	38,5
Övriga Norden	482	52,9	34,9
Västeuropa	606	54,0	38,0
Östeuropa	515	51,5	32,4
Sydeuropa	580	51,7	36,9
Utomeuropa	975	53,9	34,3
Sverige	2 345	58,3	42,3

framgår att utflödet från företagande är lägst bland infödda svenskar. Av de som var företagare 1991 är drygt 58 procent fortfarande företagare år 1995. 1999 uppgår siffran till drygt 42 procent. När det gäller invandrare från europeiska länder ligger andelen företagare efter fyra år mellan 50 och 55 procent, dvs något lägre än nivån bland infödda. För den utomeuropeiska gruppen hade andelen år 1995 sjunkit till knappt 54 procent, dvs i nivå med de europeiska grupperna.

Efter åtta år är skillnaderna mellan infödda och invandrare i några fall större. För grupperna Finland, Västeuropa och Sydeuropa ligger andelen företagare på mellan 35 och 40 procent. För grupperna Övriga Norden, Östeuropa och Utomeuropa ligger nivån under 35 procent.

3.2 Företagarnas inkomstutveckling

Om vi studerar inkomstutvecklingen för företagare framgår av *tabell 3* att de högsta företagarinkomsterna 1999 finns bland invandrare från Finland och den infödda befolkningen. Företagare från Väst- och Sydeuropa uppvisar något lägre inkomster än infödda företagare år 1999. För invandrare från Västeuropa var de genomsnittliga företagarinkomsterna något högre än de genomsnittliga företagarinkomsterna i den infödda befolkningen år 1991 men något lägre år 1999. Jämfört med infödda företagare var företagarinkomsterna såväl 1991 som 1999 något lägre för invandrare från Sydeuropa och betydligt lägre för invandrare från Östeuropa.

De lägsta företagarinkomsterna finner vi för invandrare från utomeuropeiska länder.

Tabell 3. Genomsnittliga företagarinkomster i kronor år 1991, 1995 och 1999 för olika invandrargrupper och för svenskfödda. Antal individer inom parentes (20–64 år).

Födelseregion	1991	1995	1999
Finland	75 300 (959)	86 700 (840)	104 200 (860)
Övriga Norden	72 900 (482)	76 400 (415)	84 400 (414)
Västeuropa	70 900 (606)	82 800 (551)	92 000 (643)
Östeuropa	61 600 (515)	70 000 (491)	79 200 (539)
Sydeuropa	65 400 (580)	75 900 (525)	91 600 (638)
Utomeuropa	51 262 (975)	53 455(1 465)	71 245 (2 264)
Sverige	68 100(2 345)	72 042(2 021)	94 700 (2 061)

Såväl år 1991 som år 1999 uppgick företagarinkomsterna i den utomeuropeiska gruppen till cirka 75 procent av den infödda befolkningens företagarinkomster.

Om vi istället studerar inkomstutvecklingen för de individer som är *företagare under hela perioden 1991–99*, vilken presenteras i *tabell 4*, finner vi att invandrarföretagare från Finland har en bättre inkomstutveckling under perioden än infödda företagare. Beträffande företagare födda i övriga nordiska länder ser utvecklingen ut ungefär som bland infödda företagare. För övriga invandrargrupper är företagarinkomsterna sämre än bland den infödda befolkningen. De lägsta företagarinkomsterna finner vi i den utomeuropeiska gruppen.

4. Inkomster från anställning för de som lämnat företagandet

4.1 Deskriptiv statistik

Av *tabell 2* framgick att över hälften av de individer som var företagare år 1991 ej är företagare år 1999. Utflödet från företagande är alltså betydande. Det är därför intressant att studera hur det går inkomstmässigt för de individer som lämnat företagandet. I denna del av artikeln ska vi undersöka om det finns skillnad i inkomster från anställ-

ning mellan individer med respektive utan företagarbakgrund i olika invandrargrupper samt bland infödda. Vi studerar individer vilka hade inkomst från anställning år 1991 och 1999. Vi begränsar oss sålunda till att studera de invandrare som kommit till Sverige före 1991. Att en individ har företagarbakgrund innebär här att individen haft inkomst från aktiv näringsverksamhet minst ett år under perioden 1992–98 men att individen inte har inkomst från aktiv näringsverksamhet åren 1991 eller 1999. Vi kan därigenom studera huruvida det finns skillnader mellan individer vilka har erfarenhet från företagande under 1990-talet och övriga när det gäller inkomster från anställning i de olika grupperna.

Tabell 5 visar inkomstutveckling för de individer som hade inkomst från anställning och ej från aktiv näringsverksamhet 1991 och 1999. Individerna som studeras hade alltså inkomst från anställning vid starten av vår studie. Detta gör att vi koncentrerar oss till individer vilka var 28 år och äldre 1999, dvs de var minst 20 år 1991. Vi jämför inkomsterna för de som inte hade någon inkomst från aktiv näringsverksamhet under perioden med utvecklingen för de som hade inkomst från aktiv näringsverksamhet minst ett av åren 1992–98 men

Tabell 4. Genomsnittliga företagarinkomster för de individer som var företagare samtliga år 1991, 1995 och 1999 i olika invandrargrupper och för svenskfödda.

Födelseregion	Antal individer som var företagare 1991, 1995 och 1999	Genomsnittlig inkomst		
		1991	1995	1999
Finland	369	93 200	98 200	125 900
Övriga Norden	168	86 700	98 100	106 500
Västeuropa	230	79 100	84 500	100 700
Östeuropa	167	73 200	86 300	99 400
Sydeuropa	214	67 800	80 000	100 600
Utomeuropa	334	58 478	65 200	90 900
Sverige	993	87 800	87 500	105 700

som enbart har inkomster från anställning 1999. Av *tabell 5* framgår att de genomsnittliga inkomsterna, med undantag för invandrare från Östeuropa och infödda, år 1991 genomgående var lägre bland de invandrare som startade företag under perioden 1992–98 än bland de individer som inte startade företag under denna period. Att inkomsterna år 1991 var lägre i den grupp som startade företag indikerar att en viss självselektion tycks förekomma när det gäller beslutet att starta företag. Resultaten antyder att invandrare i högre grad än infödda startar företag därför att alternativen är dåliga, t ex låga inkomster från anställning.

Vidare framgår av *tabell 5* att bland invandrare från Finland, Östeuropa, Sydeuropa och från utomeuropeiska länder är de genomsnittliga inkomsterna från anställning år 1999 lägre i gruppen som var företagare under perioden 1992–98 än i gruppen som inte var företagare under perioden. För gruppen infödda samt för gruppen Väst- europa ligger genomsnittsinkomsten i de båda grupperna på ungefär samma nivå. För

gruppen Övriga Norden är däremot den genomsnittliga inkomsten från anställning högre i gruppen som varit företagare under perioden 1992–98 än i gruppen som inte varit företagare under denna period.

Av inkomstuppgifterna för 1991 i *tabell 5* har alltså framgått att det finns vissa skillnader i genomsnittlig inkomst från anställning mellan de individer som startar företag och de som inte gör det. Även efter det att individerna återvänt till anställning finns det enligt inkomstuppgifterna för 1999 skillnader. För invandrare från Finland är årsinkomsten från anställning drygt 11 000 kronor lägre bland de som varit företagare än bland de som inte varit företagare. För gruppen Östeuropa är årsinkomsten drygt 12 000 kronor lägre bland de med företagarerfarenhet än bland de som saknar företagarerfarenhet. För grupperna Sydeuropa och Utomeuropa är motsvarande skillnad cirka 15 000 respektive cirka 20 000 kronor. Bland invandrare från Väst- europa och bland infödda är inkomsterna från anställning i stort sett desamma bland de som varit före-

Tabell 5. Genomsnittliga inkomster från anställning för individer vilka hade inkomst från anställning år 1991 och 1999 dels för individer med företagarbakgrund dels för samtliga individer i olika invandrar- grupper vilka invandrat före 1991 och för den infödda befolkningen år 1999 (28–64 år).

Födelseregion	Genomsnittlig inkomst från anställning:			
	1991 för de individer som var företagare minst ett av åren 1992–98 och som hade inkomst från anställning 1991 och 1999	1991 för samtliga som hade anställning 1991 och 1999 och ej var företagare något av åren 1992–98	1999 för de individer som var företagare minst ett av åren 1992–98 och som hade inkomst från anställning 1991 och 1999	1999 för samtliga som hade anställning 1991 och 1999 och ej var företagare något av åren 1992–98
Finland	138 300 (295)	142 200 (15 172)	179 800 (295)	191 000 (15 172)
Övriga Norden	143 200 (114)	147 200 (4 068)	211 400 (114)	201 500 (4 068)
Väst- europa	149 700 (150)	157 000 (4 023)	217 700 (150)	218 700 (4 023)
Östeuropa	145 400 (141)	138 600 (4 321)	190 300 (141)	202 400 (4 321)
Sydeuropa	112 500 (118)	132 800 (3 665)	162 100 (118)	176 800 (3 665)
Utomeuropa	91 900 (118)	99 000 (9 369)	139 500 (415)	159 700 (9 369)
Sverige	148 200 (685)	147 700 (24 214)	214 100 (685)	213 900 (24 214)

tagare och de som inte varit företagare. För gruppen Övriga Norden är årsinkomsten från anställning cirka 10 000 kronor högre bland de som varit företagare än bland de som inte varit företagare.

4.2 Skattningar av inkomstekvationer

Mot bakgrund av de stora skillnader som framträdde i *tabell 5* blir det intressant att mer ingående studera företagandets konsekvenser för inkomster vid en övergång till anställning. Därför skattas regressionsekvationer i syfte att studera i vilken utsträckning det finns skillnader i arbetsinkomst mellan individer med erfarenhet från företagande och individer utan sådan erfarenhet då vi konstanthåller för bakgrundsvariabler som ålder, kön, utbildning, familjesituation och bostadslän. Dessutom visade *tabell 5* att

inkomsterna år 1991 skiljer sig åt mellan de individer som senare under 1990-talet blivit företagare och de som inte blivit det. Det kan naturligtvis vara så att vissa av de individer vilka blivit företagare har blivit det för att alternativet varit låga inkomster som anställd eller arbetslöshet. Tidigare studier av Najib (1994) och Pripp (1994) visar att självselektion tycks förekomma då många invandrare startar företag därför att alternativen är dåliga. För att kontrollera för detta inkluderar vi variabeln Inkomst 1991 i skattningarna. Variabeln Inkomst 1991 står för individens inkomst i kronor år 1991. Genom att inkludera denna i skattningarna kan vi kontrollera för skillnader i individernas inkomstsituation vid observationsperiodens början.

De variabler som ingår i regressionsekvationerna presenteras i *tabell 6*. För att svara

Tabell 6. Variabler ingående i skattningar av företagarinkomst och inkomster från anställning.

Variabel	Förklaring	Värde
<i>Beroende variabler:</i>		
In löneinkomst	Individens logarimerade inkomst från anställning 1999	Kontinuerlig variabel (hundratal kronor)
<i>Oberoende variabler:</i>		
Ålder	Individens ålder i år	Kontinuerlig variabel (år)
Utbildning 1	Individens utbildningsnivå	0 = Ej gymnasieutbildning; 1 = Gymnasieutbildning
Utbildning 2	Individens utbildningsnivå	0 = Ej eftergymnasial utbildning 1 = Eftergymnasialutbildning
Kön	Individens kön	0 = Man; 1 = Kvinna
Civilstånd	Individens civilstånd	0 = Ensamstående; 1 = Gift/Sammanboende
Storstadslän	Individens bostadslän	0 = Ej boende i storstadslän 1 = Boende i Stockholms län, Västra Götalans län, Skåne län eller Uppsala län 1999
Norrland	Individens bostadslän	0 = Ej boende i Norrland 1 = Boende i Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län eller Norrbotten 1999
Antal barn	Antal hemmaboende barn	Kontinuerlig variabel (antal)
Inkomst 1991	Inkomst från anställning 1991	Kontinuerlig variabel (kronor)
Företagareerfarenhet	Individens erfarenhet från företagande	0 = Saknade inkomst från aktiv näringsverksamhet 1992–98 1 = Hade inkomst från aktiv näringsverksamhet mer än 0 kronor minst ett av åren 1992–98

på frågan om det finns skillnader i inkomsterna från anställning mellan individer med företagarbakgrund och övriga år 1999 skattas separata inkomstekvationer för olika invandrargrupper med den logaritmerade inkomsten från anställning år 1999 som beroende variabel.

Inkomstekvationen som skattas har följande utseende:

$$\ln \text{ löneinkomst} = \alpha + \beta_1 \text{ Ålder} + \beta_2 \text{ Ålder}^2 + \beta_3 \text{ Kön} + \beta_4 \text{ Civilstånd} + \beta_5 \text{ Utbildning1} + \beta_6 \text{ Utbildning2} + \beta_7 \text{ Storstadslän} + \beta_8 \text{ Norrland} + \beta_9 \text{ Antal barn} + \beta_{10}$$

$$\text{Inkomst 1991} + \beta_{11} \text{ Företagarerfarenhet} + \varepsilon_i$$

β -koefficienterna visar hur de olika variablerna påverkar inkomsten från anställning år 1999. Ett positivt värde på en β -koefficient för en dikotom variabel innebär då att individer med den egenskap som åsatts värdet 1 har högre arbetsinkomster än jämförelsegruppen.

Resultaten från skattningen presenteras i *tabell 7*. Störst skillnad mellan de som varit företagare och de som inte varit det finner vi för gruppen Östeuropa där effekten av

Tabell 7. Inkomstekvationer för olika invandrargrupper och infödda 1999. Inkluderar de individer vilka hade inkomst från anställning år 1991 och 1999 (28–64 år). Inkluderar variabel för att kontrollera för individens årsinkomst 1991.

Variabel	Koefficienter						
	Finland	Övriga Norden	Västeuropa	Östeuropa	Sydeuropa	Utomeuropa	Sverige
Konstant	3,760** (0,209)	3,875** (0,362)	4,514** (0,397)	4,900** (0,387)	5,342** (0,476)	4,833** (0,290)	4,267** (0,124)
Ålder	0,137** (0,009)	0,138** (0,016)	0,101** (0,018)	0,092** (0,017)	0,063** (0,022)	0,080** (0,014)	0,131** (0,006)
Ålder ²	-0,002** (0,000)	-0,002** (0,000)	-0,002** (0,000)	-0,000** (0,000)	-0,001** (0,000)	-0,001** (0,000)	-0,002** (0,000)
Kön	-0,106** (0,018)	-0,235** (0,034)	-0,168** (0,035)	-0,145** (0,034)	-0,162** (0,040)	-0,138** (0,026)	-0,286** (0,013)
Civilstånd	0,025 (0,019)	-0,002 (0,041)	0,104* (0,044)	-0,005 (0,049)	0,099 (0,054)	0,001 (0,034)	0,090** (0,014)
Utbildning 1	0,046** (0,019)	0,114** (0,038)	-0,016 (0,047)	-0,004 (0,050)	0,062* (0,042)	0,107** (0,031)	0,100** (0,016)
Utbildning 2	0,231** (0,023)	0,343** (0,045)	0,192** (0,049)	0,163** (0,052)	0,220** (0,055)	0,379** (0,033)	0,292** (0,017)
Storstadslän	0,005 (0,018)	0,015 (0,034)	0,005 (0,036)	-0,076* (0,037)	-0,085* (0,043)	-0,069* (0,032)	0,065** (0,012)
Norrland	-0,129** (0,030)	-0,222** (0,034)	-0,148 (0,095)	0,102 (0,142)	-0,119 (0,205)	-0,067 (0,076)	-0,035 (0,020)
Antal barn	-0,017* (0,009)	-0,023 (0,016)	-0,002 (0,017)	0,003 (0,018)	-0,005 (0,019)	-0,017 (0,010)	-0,037** (0,006)
Företagarerfarenhet	-0,180** (0,058)	-0,156 (0,096)	-0,089 (0,087)	-0,323** (0,090)	-0,183 (0,107)	-0,226** (0,062)	-0,143** (0,035)
Inkomst 1991	0,005** (0,000)	0,004** (0,000)	0,005** (0,000)	0,005** (0,000)	0,001** (0,000)	0,001** (0,000)	0,000** (0,000)
Antal	15 467	4 182	4 173	4 462	3 783	9 487	24 899
R ²	0,138	0,182	0,182	0,182	0,112	0,101	0,175

** Statistiskt signifikant på 1-procent nivån. * Statistiskt signifikant på 5-procent nivån.

företagarerfarenhet uppgår till drygt 27 procent.⁴ För gruppen Utomeuropa är inkomsterna från anställning cirka 20 procent lägre genomsnittsinkomst för dem med företagarerfarenhet. För invandrare från Finland uppgår skillnaden till cirka 16 procent till de fd företagarnas nackdel medan den för infödda uppgår till drygt 13 procent. För övriga grupper föreligger ingen statistiskt signifikant skillnad i inkomst från anställning mellan de som varit företagare och de som inte varit det. Effekterna av variabeln företagarerfarenhet är således negativ och statistiskt signifikant för grupperna Östeuropa, Utomeuropa och Finland samt för infödda. I övriga fall är variabeln negativ men inte statistiskt signifikant.

Av *tabell 5* framgick att inkomstsituationen som anställd tycks vara av betydelse för huruvida individen startar företag eller ej. Tabellen indikerar att en viss självselektion tycks förekomma i den meningen att de som startar företag har lägre inkomster från anställning än de som inte startar företag. Huruvida sådan selektion föreligger eller ej kan testats genom att studera effekten av företagande på variabeln Inkomst 1991. Skattningar av modellen med Inkomst 1991 som beroende variabel visar att företagari variabeln har svag effekt på variabeln Inkomst 1991 för såväl samtliga invandrargrupper som för infödda.⁵ Testerna understyrker sålunda att viss självselektion tycks förekomma i beslutet att starta företag.

Att inkomstsituationen som anställd tycks vara av betydelse för huruvida individen startar företag eller ej har vi tagit hänsyn till genom att kontrollera för individernas inkomster från anställning år 1991. Vi vet dock inget om anledningen till varför individen lämnar företagandet. Även detta torde vara av betydelse för möjligheterna att lyckas som anställd efter det att företagandet upp-

hört, men det har vi inte haft möjlighet att kontrollera för i studien.

5. Sammanfattning och slutsatser

Under 1990-talet har arbetslösheten bland invandrare i Sverige ökat kraftigt. Under samma årtionde har även antalet invandrarföretag i Sverige ökat. Ofta knyts också förhoppningar till att ett ökat företagande bland invandrare skall leda till att arbetslösheten i olika invandrargrupper sjunker. Men det är ett faktum att många företagare lämnar företagandet efter relativt kort tid. I denna artikel har vi sett att över hälften av de individer som var företagare vid 1990-talets början ej längre är kvar som företagare år 1999. Bland invandrare är utflödet från företagande större än i den infödda befolkningen. Studien har också visat att de invandrare som var kvar som företagare under hela 1990-talet hade lägre företagari inkomster än de i den infödda befolkningen som var kvar som företagare under hela 1990-talet.

Syftet med artikeln har emellertid framförallt varit att studera hur det går för de individer som lämnar företagandet. Har dessa individer bättre eller sämre inkomster från anställning än de som valde att inte bli företagare? Med reservation för att viss selektion tycks förekomma i den meningen att de som startar företag har lägre inkomster från anställning än de som inte startar företag har studien visat att invandrare som

4. Den skattade koefficienten $-0,323$ är en approximation av effekten då inkomsten från anställning är på logaritmerad form. Den exakta skillnaden beräknas som $(e^{-0,323} - 1) * 100 = -27,6$ procent.

5. Som oberoende variabler ingick de oberoende variabler som presenterades i *tabell 6*.

blev företagare under 1990-talet hade lägre inkomster från anställning år 1999 än de invandrare som inte blev företagare under 1990-talet. Detsamma gällde för infödda som blev företagare under 1990-talet. Resultaten i artikeln tyder alltså inte på att vägen via företagande leder till högre inkomster som anställd för vare sig invandrare eller den infödda befolkningen. Snarare tycks erfarenhet från företagande leda till lägre inkomster vid övergång till anställning.

Vi ska dock vara medvetna om att studien inte visar huruvida de individer som blev företagare under observationsperioden har lägre inkomster år 1999 än vad de skulle haft om de inte blivit företagare. Det är t ex möjligt att de invandrare som är kvar som företagare har högre inkomster som företagare än vad de skulle haft om de istället varit anställda. Troligtvis har de individer vilka verkligen lyckas med företagandet under en längre period högre inkomster från företagande än vad de skulle haft från anställning. Vidare är det troligtvis så att många individer som övergått till anställning blivit företagare tidigare under perioden därför att alternativen var dåliga. Vi vet inte vad dessa individer skulle haft för inkomst om de istället för att starta företag gått arbetslösa. Det är sålunda inte möjligt att utifrån resultaten i artikeln säga att det inte är någon bra idé att bli företagare. Men det är ett faktum att artikeln visar att erfarenhet från företagande ej genererar en positiv inverkan på inkomsten från anställning.

Slutligen bör återigen understrykas att företagande har kommit att spela en central roll för invandras sysselsättning i Sverige på senare år. Denna artikel som är ett försök att studera vilka konsekvenserna blir för de invandrare som lämnar företagandet har visat att inkomsterna från anställning för många invandrargrupper samt

för infödda är lägre för individer med företagarefarenhet än för de individer som saknar sådan erfarenhet. Man kan fråga sig vad dessa individer skulle haft för inkomster som anställda om de istället för att bli företagare varit arbetslösa en tid och därefter fått anställning. På denna fråga ger artikeln inget svar. Det är därför motiverat att i den fortsatta forskningen kring invandrarers företagande jämföra konsekvenserna av att välja företagande istället för ett förlängt sökande efter arbete. Är exempelvis en period av arbetslöshet mer negativ för individens framtida inkomstutveckling som anställd än en period av mindre framgångsrikt företagande?

Referenser

- Borjas G J (1986) "The Self-employment Experience of Immigrants" *Journal of Labor Economics*, 21, s 487–586.
- Clark K & Drinkwater S (2000) "Pushed Out or Pulled In? Self-employment among Ethnic Minorities in England and Wales" *Labour Economics*, 7, s 603–628.
- Edin P-A & Åslund O (2001) "Invandrare på 1990-talets arbetsmarknad" Rapport till kommittén Valfärdsboksut, Uppsala.
- Ekberg J (1991) *Vad hände sedan? En studie av utrikes födda på arbetsmarknaden*. ACTA Wexionensia. Växjö.
- Ekberg J & Hammarstedt M (1999) "Egenföretagande bland invandrare" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 5, s 207–217.
- Ekberg J & Hammarstedt M (2002) "20 år med allt sämre arbetsmarknadsintegrering för invandrare" *Ekonomisk debatt*, 30, s 343–353.
- Evans D S & Leighton L S (1989) "Some Empirical Aspects of Entrepreneurship" *American Economic Review*, 79, s 519–535.
- Fairlie R W & Meyer B D (1996) "Ethnic and Racial Self-employment Differences and Possible Explanations" *Journal of Human Resources*, 31, s 757–793.
- Fairlie R W & Meyer B D (2000) "Trends in Self-employment among White and Black Men

- during the Twentieth Century" *Journal of Human Resources*, 35, s 643–669.
- Ferber M A & Waldfogel J (1998) "The Long-run Consequences of Nontraditional Employment" *Monthly Labor Review*, 121, s 3–12.
- Hammarstedt M (2001a) "Immigrant Self-employment in Sweden – Its Variation and Some Possible Determinants" *Entrepreneurship and Regional Development*, s 147–161.
- Hammarstedt M (2001b) *Making a Living in a New Country*. Doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Växjö universitet.
- Hammarstedt M (2002) "Från arbetslöshet till företagande? En longitudinell studie av invandrare som erhållit starta-eget bidrag" i NUTEK (red) *Marginalisering eller integration*. NUTEK, Stockholm.
- Hammarstedt M (2003) "Self-employment among Immigrants in Sweden – An Analysis of Intra-group Differences" under publicering i *Small Business Economics*.
- Hjerm M (2002) "Företagande, vägen till fattigdom eller frälning för invandrare?" i NUTEK (red) *Marginalisering eller integration*. NUTEK, Stockholm.
- Hout M & Rosen H (2000) "Self-employment, Family Background, and Race" *Journal of Human Resources*, 35, s 670–691.
- Najib A (1994) *Immigrant Small Business in Uppsala. Disadvantage in Labour Market and Success in Small Business Activities*. Forskningsrapporter från Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.
- Najib A (1999) "Invandrarföretagande. Livsverk eller påtvingad lösning" i Olsson E (red) *Etnicitetens gränser och mångfald*. Carlssons, Stockholm.
- Pripp O (1994) *Att vara sin egen*. Mångkulturellt centrum, Stockholm.
- Riksdagens Revisorer (1997) *Starta-eget bidraget*. Rapport 1996/97:5, Stockholm.
- SOU (1999) *Företagande bland invandrare*. Statens offentliga utredningar 1999:49, Stockholm.
- Wadensjö E & Orrje H (2002) "Immigrants and Self-employment in Denmark" Paper presenterat på EALE-konferensen, Paris.
- Williams D R (2000) "Consequences of Self-employment for Women and Men in the United States" *Labour Economics*, 7, s 665–687.
- Yuengert A M (1995) "Testing Hypotheses of Immigrant Self-employment" *Journal of Human Resources*, 30, s 194–204.